

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **T.**, so sídlom v T., IČO: X., proti žalovaným **1/ M. R.**, bývajúcej v M. a **2/ Ľ. R.**, bývajúcemu v M., zastúpeným JUDr. J. K., advokátom so sídlom v M., **o určenie vlastníckeho práva**, vedenej na Okresnom súde Humenné pod sp. zn. 10 C 100/2007, o dovolaní žalovaných 1/ a 2/ proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 24. októbra 2012 sp. zn. 10 Co 7/2012, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Prešove z 24. októbra 2012 sp. zn. 10 Co 7/2012 **z r u š u j e** a vec vracia tomuto súdu na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Humenné rozsudkom z 11. septembra 2009 č.k. 10 C 100/2007-490: a/ zamietol žalobu v časti určenia, že žalovaní 1/ a 2/ nie sú v podiele 6/30 podielovými spoluvlastníkmi pozemkov v katastrálnom území R., ktoré sú vedené na liste vlastníctva č. X. ako parcela č. X. – lesné pozemky vo výmere X. m², parcela č. X. – trvalé trávnaté porasty vo výmere X. m², parcela č. X. – lesné pozemky vo výmere X. m², parcela č. X. – trvalé trávnaté porasty vo výmere X. m², parcela č. X. – trvalé trávnaté porasty vo výmere X. m², parcela č. X. – trvalé trávnaté porasty vo výmere X. m², parcela č. X. – trvalé trávnaté porasty vo výmere X. m², parcela č. X. – trvalé trávnaté porasty vo výmere X. m², parcela č. X. – trvalé trávnaté porasty vo výmere X. m², parcela č. X. – trvalé trávnaté porasty vo výmere X. m², parcela č. X. – trvalé trávnaté porasty vo výmere X. m², parcela č. X. – trvalé trávnaté porasty vo výmere X. m², parcela č. X. – trvalé trávnaté porasty vo výmere X. m² a parcela č. X. – trvalé trávnaté porasty vo výmere X. m² (ďalej len „sporné pozemky“); b/ určil, že sporné pozemky, ktoré sú v podiele 3/30 vedené ako spoluvlastníctvo žalovanej 1/ a v podiele 3/30 vedené ako spoluvlastníctvo žalovaného 2/, sú v týchto podieloch v spoluvlastníctve žalobcu, c/

žalovaným 1/ a 2/ uložil povinnosť vydať do 30 dní sporné pozemky v podiele 6/30 žalobcovi, d/ zamietol návrh žalovaných 1/ a 2/, aby súd určil, že zástupca žalobcu nie je spôsobilý zastupovať ho v konaní, e/ rozhodol o trovách konania. Vychádzal z toho, že kúpnu zmluvou zo 7. júla 1897, ktorou vtedajšie vlastníčky predali sporné pozemky, nenadobudli predmet kúpy fyzické osoby podpisujúce túto zmluvu na strane nadobúdateľa, ale urbárske spoločenstvo H., za ktorého tieto osoby konali ako zástupcovia. Žalovaní 1/ a 2/ sú právni nástupcovia fyzických osôb, ktoré pri uzatváraní uvedenej zmluvy konali iba ako zástupcovia nadobúdateľa; nemohli preto vydržať spoluvlastnícke podiely na sporných pozemkoch tak, ako sa uvádza v osvedčení spísanom notárkou JUDr. V. S. 25. septembra 1995 pod sp. zn. N 206/1995, Nz 217/1995, na základe ktorého boli v katastri nehnuteľností zapísaní ako podieloví spoluvlastníci sporných pozemkov. Žalobca je v zmysle zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku (ďalej len „zákon č. 229/1991 Zb.“) právnym nástupcom po označenom spoločenstve. V časti, ktorou sa žalobca domáhal určenia, že žalovaní 1/ a 2/ nie sú v podiele 6/30 spoluvlastníkmi sporných nehnuteľností, súd prvého stupňa zamietol žalobu s odôvodnením, že na tomto určení nie je naliehavý právny záujem (§ 80 písm. c/ O.s.p.), lebo pokiaľ by sa žalobe v tejto časti prípadne aj vyhovel, nezlepšilo by sa tým právne postavenie žalobcu. Vzhľadom na skutočnosť, že súd o (spolu)vlastníckom práve k sporným pozemkom rozhodol v prospech žalobcu, zaviazal žalovaných 1/ a 2/ vydať predmet sporu žalobcovi do 30 dní. O otázke prípustnosti zastúpenia žalobcu jeho zástupcom rozhodol podľa § 27 O.s.p., o náhrade trov konania medzi účastníkmi podľa § 142 ods. 2 O.s.p. a o náhrade trov štátu podľa § 148 O.s.p.

Proti tomuto rozsudku podali odvolanie žalobca a žalovaní. Krajský súd v Prešove rozsudkom z 8. decembra 2010 sp. zn. 10 Co 76/2009 napadnutý rozsudok zmenil v jeho a/ zamietajúcej časti tak, že žalovaní 1/ a 2/ nie sú v podieloch po 3/30 podielovými spoluvlastníkmi sporných pozemkov, b/ vyhovujúcej časti o určení vlastníctva sporných pozemkov a ich vydaní tak, že žalobu zamietol. Odvolací súd dospel k názoru, že súd prvého stupňa v dostatočnom rozsahu vykonal dokazovanie, vec ale nesprávne právne posúdil. V zmysle § 4 zákona č. 181/1995 Z.z. o pozemkových spoločenstvách (ďalej len „zákon č. 181/1995 Z.z.“) je podielové spoluvlastníctvo spoločnej nehnuteľnosti nedeliteľné a nemožno ho zrušiť a vyporiadať podľa osobitných predpisov. Na základe notárskeho osvedčenia obsahujúceho vyhlásenie o vydržaní [§ 63 zákona č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) – ďalej len „zákon č. 323/1992 Zb.“] sa žalovaní 1/ a 2/ nemohli stať spoluvlastníkmi sporných pozemkov v podiele 6/30 vzhľadom na „právnu

kvalifikáciu nehnuteľností“, ktorých sa týkalo určenie vlastníctva. S poukazom na to zmenil rozsudok súdu prvého stupňa v jeho zamietajúcej časti vo veci samej tak, že určil, že žalovaní nie sú v podieloch po 3/30 spoluvlastníkmi sporných pozemkov. Odvolací súd konštatoval, že ani spoločenstvo sa nemohlo stať spoluvlastníkom sporných pozemkov, preto prvostupňový rozsudok zmenil aj vo vyhovujúcej časti o určení vlastníckeho práva žalobcu a o povinnosti žalovaných vydať mu sporné pozemky tak, že žalobu v týchto častiach zamietol. K námietkam žalovaných uvedeným v ich opravnom prostriedku uviedol, že „odvolacie dôvody nie sú dôvodné. Prvostupňový súd v dostatočnom rozsahu vykonal dokazovanie, ktoré bolo postačujúce pre rozhodnutie o odvolaní odvolacím súdom. Pokiaľ ide o preukázanie nástupníctva, toto nástupníctvo je preukázané na základe dôkazov doložených do spisu“. Výrok o trovách konania odôvodnil podľa § 224 ods. 1 O.s.p.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podali dovolanie obaja žalovaní. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) skúmal najskôr, či dovolanie v celom rozsahu podali osoby oprávnené podať dovolanie. Uznesením zo 6. decembra 2011 sp. zn. 3 Cdo 68/2011: I. odmietol dovolanie v časti smerujúcej proti výroku rozsudku Krajského súdu v Prešove z 8. decembra 2010 sp. zn. 10 Co 76/2009, ktorým bol rozsudok Okresného súdu Humenné z 11. septembra 2009 č.k. 10 C 100/2007-490 zmenený v jeho vyhovujúcich častiach o určení vlastníctva nehnuteľností a povinnosti vydať nehnuteľnosti tak, že žaloba sa v týchto častiach zamietla, II. zrušil výrok rozsudku Krajského súdu v Prešove z 8. decembra 2010 sp. zn. 10 Co 76/2009, ktorým bol rozsudok Okresného súdu Humenné z 11. septembra 2009 č.k. 10 C 100/2007-490 zmenený v jeho zamietajúcej časti vo veci samej tak, že žalovaní 1/ a 2/ nie sú v podieloch po 3/30 podielovými spoluvlastníkmi sporných nehnuteľností. Rozsudok odvolacieho súdu zrušil tiež vo výroku o trovách konania a vec mu v rozsahu zrušenia vrátil na ďalšie konanie. Výrok I. odôvodnil tým, že žalovaní 1/ a 2/ dovolaním napadli výrok, ktorým bola žaloba zamietnutá, ich dovolanie treba preto v tejto časti považovať za dovolanie podané osobami, ktoré nie sú subjektívne oprávnené podať dovolanie (§ 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 218 ods. 1 písm. b/ O.s.p.). K výroku II. uviedol, že je neopodstatnená námietka žalovaných, v zmysle ktorej v konaní došlo k vade uvedenej v § 237 písm. d/ O.s.p. Pokiaľ žalovaní v súvislosti s tým poukazovali na rozsudok Okresného súdu Humenné z 18. septembra 2000 č.k. 16 C 454/98-172 potvrdený rozsudkom Krajského súdu v Prešove z 18. júna 2001 sp. zn. 4 Co 127/2001, 4 Co 128/2001, dovolací súd sa stotožnil s názorom odvolacieho súdu, že v danom prípade nejde o „tú istú vec“, a to už len

z dôvodu odlišnosti okruhu účastníkov oboch konaní (v žiadnom prípade nemožno právnickú osobu zamieňať s fyzickými osobami, i keď sú prípadne jej členmi). V ďalšom dovolací súd poukázal na to, že odvolací súd – na rozdiel od súdu prvého stupňa – zastával názor, že žalobca osvedčil existenciu naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení (§ 80 písm. c/ O.s.p.), v rozpore s § 211 ods. 2 a § 157 ods. 1 O.s.p. ale neuviedol, akými úvahami sa pri tom riadil a ktoré okolnosti zohľadnil. S ohľadom na podstatu preskúmvanej veci bolo pri tom osobitne žiaduce, aby odvolací súd podrobne vysvetlil, čím sa zlepši právne postavenie žalobcu ním požadovaným určením a v akom smere sa odstráni spornosť práva, pokiaľ súd určí, že žalovaní nie sú podielovými spoluvlastníkmi sporných pozemkov. So zreteľom na uvedené nemožno dovolaním napadnutý rozsudok považovať za náležité odôvodnený. Podľa názoru najvyššieho súdu nebol dostatočne odôvodnený ani záver odvolacieho súdu, že žalobca je právnym nástupcom urbárskeho spoločenstva H.. Odvolací súd k tomu iba stroho a nekonkrétne konštatoval, že „toto nástupníctvo je preukázané na základe dôkazov doložených do spisu“. Dovolací súd uzavrel, že napadnutý rozsudok je z týchto dôvodov nepreskúmateľný (R 111/1998) a že teda v konaní došlo k tzv. inej procesnej vade majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.), so zreteľom na ktorú bolo potrebné napadnuté rozhodnutie sčasti (vo výroku II.) zrušiť.

Krajský súd v Prešove, ktorému bola vec v rozsahu zrušenia vrátená na ďalšie konanie, rozsudkom z 24. októbra 2013 sp. zn. 10 Co 7/2012 rozsudok Okresného súdu Humenné z 11. septembra 2009 č.k. 10 C 100/2007-490 zmenil v jeho zamietajúcej časti vo veci samej tak, že žalovaní 1/ a 2/ nie sú v podieloch po 3/30 podielovými spoluvlastníkmi sporných nehnuteľností. Zároveň potvrdil prvostupňový rozsudok vo výroku o povinnosti nahradiť trovy štátu, účastníkom nepriznal náhradu trov konania a žalobcovi uložil povinnosť zaplatiť súdny poplatok vo výške 15,50 €. V odôvodnení uviedol, že žalobca svoje právne nástupníctvo odvodzoval od predchodcov vlastníckych podielov členov, ktorí tvoria v súčasnej dobe podielníctvo uvedeného urbáriátu; s poukazom na zoznam podielníkov vyslovil názor, že títo sú právnymi nástupcami predchádzajúcich členov, ktorí kupovali predmetnú nehnuteľnosť. Naliehavý právny záujem na podaní žaloby spočíva tiež v tom, že sporné nehnuteľnosti patria spoločenstvu, na ktorom spoločenstvo hospodári a podielovo patria členom spoločnosti. Svoj právny záujem vyvodzoval aj z rozhodnutia, ktorým boli sporné nehnuteľnosti prevedené do Jednotného roľníckeho družstva (ďalej len „JRD“). Rozhodnutím, vydania ktorého sa žalobca domáha, dôjde podľa neho k „prinavrátaniu týchto

nehnutelností, ktorých vlastníkmi sa stali žalovaní, do podielového spoluvlastníctva tým, ktorým to patrí a tým sa zvýši výška ich podielu o tento podiel, o ktorý boli ukrátení“. Odvolací súd na základe výsledkov vykonaného dokazovania dospel k záveru, že žaloba bola podaná dôvodne. Žalovaní 1/ a 2/ sa nemohli stať spoluvlastníkmi sporných nehnuteľností. Právnymi predchodcami žalovaných bol J. Ď. a J. D., ktorí mali uzatvárať kúpnopredajnú zmluvu vyhotovenú v Budapešti 7. júla 1897. Od uvedeného dňa J. Ď. a J. D. ako bývalí urbarialisti a želiari hospodárili dobromyseľne a nerušene spolu s ostatnými na základe uzavretej kúpnej zmluvy. Z tohto právneho úkonu vyplýva, že zmluvu uzatvorili desiatí kupujúci v mene viacerých hospodárov a želiarov v T.; z jej obsahu je zrejmé, že vystupovali (len) ako splnomocnenci urbariálnych hospodárov a želiarov v T.. Aj v pozemkovej knihe neboli zapísaní individuálni podieloví spoluvlastníci, ale T. urbarialisti, gazdovia a želiari. Podľa právneho názoru odvolacieho súdu, ktorý založil na výsledkoch ním vykonaného dokazovania, sa žalovaným 1/ a 2/ nepodarilo preukázať, že sú právnymi nástupcami po jednom z desiatich kupujúcich splnomocnencov, ktorí uzatvorili v roku 1897 kúpnu zmluvu. Na druhej strane žalobca je právnym nástupcom predchádzajúceho urbariátu a komposesorátu, ktorého majetok bol odovzdaný do JRD v T.. Keďže nebolo preukázané právne nástupníctvo žalovaných po J. D. a J. Ď., neboli splnené podmienky pre vydržanie vlastníckeho práva podľa zákona č. § 63 zákona č. 323/1992 Zb. a žalovaní sa nemohli stať (spolu)vlastníkmi sporných nehnuteľností. Odvolací súd konštatoval, že prvostupňový súd vo veci vykonal rozsiahle dokazovanie, nesprávny je ale jeho názor, že žalobca nemá naliehavý právny záujem na ním požadovanom určení. Odvolací súd, na rozdiel od neho, po podaní charakteristiky určovacej žaloby (§ 80 písm. c/ O.s.p.) uzavrel, že žalobca oprávnene domáha určenia, že žalovaní nie sú vlastníkmi spornej nehnuteľnosti. Poznamenal, že so žalobcom bola 7. júna 2011 na Notárskom úrade JUDr. A. D. spísaná notárska zápisnica sp. zn. N 92/2011, v ktorej sa konštatovalo, že osvedčením spísaným na tomto notárskom úrade 19. mája 2005 pod sp. zn. N 379/2005, NZ 22421/2005 bolo majetkovoprávne vysporiadané podielové spoluvlastníctvo sporných nehnuteľností tak, že spoluvlastnícky podiel 24/30 bol „rozdelený“ medzi fyzické osoby – členov spoločenstva (v počte 647); po právoplatnom skončení súdneho sporu o spoluvlastnícky podiel 6/30 sporných nehnuteľností vznikla potreba „prerozdeliť“ aj tento podiel. Podľa názoru odvolacieho súdu „súdny rozhodnutím je potrebné rozhodnúť aj napriek tomu, že bol vykonaný zápis v katastri nehnuteľnosti a predmetná sporná nehnuteľnosť bola už zapísaná podľa podielov vlastníkom spoločnej nehnuteľnosti. Zápis bol vykonaný na základe notárskej zápisnice. Notárska zápisnica je verejná listina, ktorú je možné napadnúť. Rozhodnutím súdu sa raz navždy odstráni práva

neistota“. V závere odôvodnenia rozsudku odvolací súd vysvetlil dôvody svojho rozhodnutia o trovách konania a o povinnosti žalobcu nahradiť súdny poplatok.

Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podali dovolanie žalovaní 1/ a 2/. Prípustnosť dovolania vyvodzovali z § 237 písm. d/ a f/ O.s.p. a tiež z ustanovenia § 238 ods. 2 O.s.p. Názor, že v konaní došlo k procesnej vade konania uvedenej v § 237 písm. d/ O.s.p. odôvodnili rovnako ako v ich skoršom dovolaní. Opätovne tiež poukázali na dôvody nepreskúmateľnosti predchádzajúceho rozhodnutia odvolacieho súdu, ktoré konštatovalo uznesenie najvyššieho súdu zo 6. decembra 2011 sp. zn. 3 Cdo 68/2011 a vyslovili názor, že odvolací súd sa po vrátení veci na ďalšie konanie neriadil záväzným právnym názorom dovolacieho súdu vysloveným v tomto rozhodnutí (§ 238 ods. 2 O.s.p.). Odvolací súd pristúpil k skúmaniu právneho nástupníctva žalovaných, i keď toto ich nástupníctvo bolo podrobne vysvetlené v notárskej zápisnici osvedčujúcej nadobudnutie sporných nehnuteľností právnym titulom vydržania. Osobitne zdôraznili, že odvolací súd ani v neskoršom rozsudku zreteľne nevysvetlil, na základe čoho dospel k záveru o procesnej prípustnosti podanej žaloby v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p. Podľa nich „nepoukázal na jediný konkrétny dôkaz, ktorým by žalobca preukázal naliehavý právny záujem na určení, že žalovaní nie sú spoluvlastníkmi sporných pozemkov“. Odvolací súd v danom prípade opakovane neuviedol konkrétne skutočnosti, ktoré by opodstatňovali záver, že vyhovením predmetnej určovacej žaloby sa zlepši jeho právne postavenie. Tým došlo k procesnej vade v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. Argumentácia žalobcu je rozporná (žalobu podáva síce za seba, ale zreteľne v prospech jednotlivých svojich členov), zavádzajúca a prieči sa pravde, a to nielen z dôvodu, že z ich strany nešlo pri spisovaní notárskej zápisnice o podvodné konanie, ale tiež z dôvodu, že so žalobcom bola 7. júna 2011 na Notárskom úrade JUDr. A. D. spísaná notárska zápisnica sp. zn. N 92/2011, v zmysle ktorej sporné spoluvlastnícke podiely patria členom pozemkového spoločenstva. Odvolací súd túto skutočnosť pri aplikácii § 80 písm. c/ O.s.p. dostatočne nezohľadnil. Podľa názoru dovolateľov naďalej zostalo nepreukázané právne nástupníctvo žalobcu do právneho vzťahu, z ktorého vyvodzuje žalobou uplatnený nárok.

Žalobca vo vyjadrení k dovolaniu uviedol, že dovolanie žalovaných je neopodstatnené. Podľa jeho názoru je rozsudok odvolacieho súdu dostatočne odôvodnený a presvedčivo vysvetľuje tak právne nástupníctvo žalobcu do predmetného právneho vzťahu, ako aj existenciu jeho naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení. Na druhej strane

boli to práve žalovaní, ktorí náležite nepreukázali svoje právne nástupníctvo. Žalovaní nespĺnili predpoklady pre vydržanie sporných spoluvlastníckych podielov a notárska zápisnica, ktorá to osvedčuje, nebola spísaná v súlade so zákonom.

Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podali včas účastníci konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) zastúpení advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.) proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 1 O.s.p.), preskúmal napadnutý rozsudok bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) a dospel k záveru, že rozhodnutie odvolacieho súdu treba zrušiť.

1. Vzhľadom na zákonnú povinnosť vyplývajúcu z § 242 ods. 1 druhá veta O.s.p. dovolací súd skúmal, či v konaní nedošlo k procesným nesprávnostiam vykazujúcim znaky procesných väd v zmysle § 237 O.s.p.

Procesné vady uvedené v § 237 písm. a/ až c/, e/ a g/ O.s.p. dovolatelia nenamietali a v dovolacom konaní ich existencia ani nevyšla najavo.

1.1. Pokiaľ žalovaní 1/ a 2/ namietali, že v konaní došlo k procesnej vade uvedenej v § 237 písm. d/ O.s.p., ide o námietku identickú s ich námietkou vznesenou už skôr, s ktorou sa už vyporiadal najvyšší súd v uznesení zo 6. decembra 2012 sp. zn. 3 Cdo 68/2011, na ktoré v tomto smere poukazuje s tým, že právne závery vyjadrené k tejto námietke si osvojuje aj v preskúmvanej veci. Uzatvára, že predmetná námietka nie je opodstatnená.

1.2. Dovolatelia tvrdia, že postupom odvolacieho súdu im bola odňatá možnosť konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.).

Odňatím možnosti konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.) sa rozumie taký závadný postup súdu, ktorý má za následok znemožnenie realizácie tých procesných oprávnení účastníka konania, ktoré mu poskytuje Občiansky súdny poriadok. O procesnú vadu v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. ide najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi a týmto postupom odňal účastníkovi konania jeho procesné práva [v zmysle § 18 O.s.p. majú účastníci v občianskom súdnom konaní rovnaké postavenie a súd je povinný zabezpečiť im rovnaké možnosti na uplatnenie ich práv – vid' napríklad právo účastníka vykonávať procesné úkony

vo formách stanovených zákonom (§ 41 O.s.p.), nazerať do spisu a robiť si z neho výpisy (§ 44 O.s.p.), vyjadriť sa k návrhom na dôkazy a k všetkým vykonaným dôkazom, (§ 123 O.s.p.), byť predvolaný na súdne pojednávanie (§ 115 O.s.p.), na to, aby mu bol rozsudok doručený do vlastných rúk (§ 158 ods. 2 O.s.p.)].

1.2.1. Dovolatelia uviedli, že v konaní im bola odňatá možnosť pred súdom konať v dôsledku toho, že napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu je nepreskúmateľné.

Judikatúra najvyššieho súdu (R 111/1998) považuje nepreskúmateľnosť rozhodnutia súdu nižšieho stupňa (len) za tzv. inú vadu konania, teda nie vadu konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. Právna kvalifikácia nepreskúmateľnosti rozhodnutia súdu nižšieho stupňa ako dôvodu zakladajúceho (len) tzv. inú vadu konania pritom vyplýva z viacerých rozhodnutí senátov najvyššieho súdu (porovnaj napríklad sp. zn. 1 Cdo 140/2009, 1 Cdo 181/2010, 2 M Cdo 18/2008, 2 Cdo 83/2010, 4 Cdo 310/2009, 5 Cdo 290/2008, 5 Cdo 216/2010, 6 Cdo 25/2012, 7 Cdo 52/2011 a 7 Cdo 109/2011). Dovolací súd osobitne poukazuje na to, že Ústavný súd Slovenskej republiky v náleze z 30. januára 2013 sp. zn. III. ÚS 551/2012 uviedol, že „sa väčšinovým názorom svojich senátov priklonil k tej judikatúre najvyššieho súdu, ktorá prijala záver, že nedostatok riadneho odôvodnenia rozsudku nezakladá vadu konania podľa § 237 písm. f/ O.s.p., ale len tzv. inú vadu konania podľa § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.“.

1.2.2. Pre prípad, že dovolatelia procesnú vadu konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. vyvodzujú z toho, ako odvolací súd aplikoval alebo interpretoval niektoré ustanovenia právneho predpisu (vrátane § 80 písm. c/ O.s.p.), alebo z toho, k akým právnym záverom dospel, dovolací súd uvádza, že takáto námietka by z hľadiska obsahového bola námietkou spochybňujúcou správnosť právneho posúdenia veci. Nesprávne právne posúdenie veci je relevantný dovolací dôvod v zmysle § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p., nie je ale procesnou vadou v zmysle § 237 O.s.p. (viď tiež R 54/2012).

2. Dovolací súd v ďalšom skúmal, či v konaní nedošlo k tzv. inej vade majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 242 ods. 2 písm. b/ O.s.p.).

2.1. Už v predchádzajúcom zrušujúcom rozhodnutí najvyšší súd uviedol, že aj odôvodnenie rozsudku odvolacieho súdu musí mať všetky náležitosti uvedené v § 157

ods. 2 O.s.p. (§ 211 O.s.p.) a že odvolací súd sa v ňom musí vypoariadať s rozhodujúcimi skutočnosťami tak, aby jeho myšlienkový postup bol dostatočne vysvetlený s poukazom na výsledky vykonaného dokazovania, skutkové zistenia súdu a z nich vyvedené právne závery. Rozsudok odvolacieho súdu, ktorý tieto náležitosti nemá, je nepreskúmateľný. Nepreskúmateľnosť je judikatúrou (R 111/1998) považovaná za tzv. inú vadu konania.

2.2. Dovolací súd sa stotožňuje s námietkou dovolateľov, že odvolací súd v danom prípade opätovne náležite nevysvetlil, v čom spočíva naliehavý právny záujem žalobcu na ním požadovanom určení (§ 80 písm. c/ O.s.p.), konkrétne čím sa v právnom vzťahu, z ktorého je vyvodzovaný nárok uplatnený žalobou, zlepši právne postavenie žalobcu (a v čom sa odstráni vzájomná spornosť tohto vzťahu), ak súd vyhovie žalobe o určenie, že žalovaní nie sú podielovými spoluvlastníkmi sporných pozemkov.

Podľa § 80 O.s.p. návrhom na začatie konania možno uplatniť, aby sa rozhodlo najmä a/ o osobnom stave (o rozvede, o neplatnosti manželstva, o určení, či tu manželstvo je alebo nie je, o určení rodičovstva, o osvojení, o spôsobilosti na právne úkony, o vyhlásení za mŕtveho); b/ o splnení povinnosti, ktorá vyplýva zo zákona, z právneho vzťahu alebo z porušenia práva; c/ o určení, či tu právny vzťah alebo právo je alebo nie je, ak je na tom naliehavý právny záujem.

Právny záujem, ktorý je podmienkou prípustnosti určovacej žaloby (§ 80 písm. c/ O.s.p.), musí byť naliehavý v tom zmysle, že žalobca práve tým, určenia čoho sa domáha, dosiahne v danom právnom vzťahu odstránenie spornosti a ochranu svojich práv alebo oprávnených záujmov. Pri skúmaní existencie naliehavého právneho záujmu ide o posúdenie, či podaná žaloba je vhodný (účinný a správne zvolený) procesný nástroj ochrany žalobcovho práva a či snáď len zbytočne nevyvoláva konanie, po ktorom bude musieť aj tak nasledovať iné (ďalšie) súdne konanie.

Naliehavý právny záujem žalobcu na požadovanom určení treba vždy skúmať so zreteľom na cieľ sledovaný podaním žaloby a konečný zmysel navrhovaného rozhodnutia. Najvyšší súd už v rozsudku sp. zn. 3 Cdo 98/2004 (na ktorý poukázal aj v neskoršom rozsudku sp. zn. 1 Cdo 91/2006 a ktorý opätovne pripomenul v uznesení sp. zn. 3 Cdo 36/2007), uviedol, že ak má byť na základe určovacej žaloby vyriešená otázka majúca povahu len predbežnej otázky, nie je daný naliehavý právny záujem na jej vyriešení

(určení). Určovacia žaloba je spravidla prípustná pri spornosti práv k nehnuteľnostiam evidovaných v katastri nehnuteľností, ak rozsudok vyhovujúci žalobe môže privodiť zosúladenie evidovaného a právneho stavu. Vo všeobecnosti pritom platí, že pozitívne určenie vlastníckeho práva (t.j. že žalobca je vlastníkom) má prednosť pred negatívnym určením (t.j. že žalovaný nie je vlastníkom), lebo z negatívneho určenia nevyplýva jasne a jednoznačne, kto je skutočným vlastníkom; bez takéhoto pozitívneho určenia treba totiž pripustiť aj možnosť, že vlastníkom je aj tretia osoba, ktorá nie je účastníkom konania (viď aj ďalšie rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 13/2006, 3 Cdo 240/2006, 3 Cdo 414/2012).

Žalobca určenie, že žalovaní 1/ a 2/ nie sú podielovými spoluvlastníkmi sporných nehnuteľností, žiadal z dôvodu, aby sa preukázalo „podvodné konanie žalovaných“, zreteľne však toto určenie nepovažoval za definitívny cieľ, ale len za medzistupeň v procese odstránenia spornosti (spolu)vlastníctva. Sám sa vyjadril, že požadovaným určením dôjde k „prinavrátaniu týchto nehnuteľností, ktorých vlastníkmi sa stali žalovaní, do podielového spoluvlastníctva tým, ktorým to patrí a tým sa zvýši výška ich podielu o tento podiel, o ktorý boli ukrátení“. V odvolacom konaní sa tiež vyjadril, že ak súd vyhovie jeho žalobe, „takýmto rozhodnutím sa umožní ďalším súdnym konaniam“.

Dovolací súd poukazuje na to, že:

- a) Okresný súd Humenné rozsudkom z 18. septembra 2000 č.k. 16 C 454/1998-172 zamietol žalobu M. K. a spol., ktorou sa 332 fyzických osôb domáhalo proti žalovaným M. R. a spol. určenia, že spoluvlastníkmi pozemkov v katastrálnom území R., ktoré sú v katastri nehnuteľností vedené na ako parcela č. X., X., X., X., X., X., X., X., X., X., X., a X., sú „bývalí T. urbarialisti, gazdovia a želiarov“. Z odôvodnenia tohto rozsudku vyplýva, že žaloba bola zamietnutá preto, lebo žalobcovia nemôžu mať naliehavý právny záujem na určení vlastníctva (§ 80 písm. c/ O.s.p.) tretieho subjektu, ktorý právne ani neexistuje;
- b) v rozsudku z 18. júna 2001 sp. zn. 4 Co 127/2001, 4 Co 128/2001 Krajský súd v Prešove konštatoval, že „aktívnu legitimáciu na vystupovanie v tomto spore má len spoločnosť vzniknuté podľa § 11 ods. 2 zákona č. 181/1995 Z.z.“;
- c) Okresný súd Humenné rozsudkom z 15. januára 2008 č.k. 10 C 100/2007-336 určil, že žalobca je v podiele 6/30 podielovým spoluvlastníkom sporných nehnuteľností;

- d) v zmysle osvedčenia o vydržaní podľa § 63 zákona č. 323/1992 Zb., ktoré bolo notárom JUDr. A. D. spísané vo forme notárskej zápisnice z 19. mája 2005 sp. zn. N 379/2005, Nz 2241/2005, došlo k majetkovoprávnemu vysporiadaniu podielového spoluvlastníctva sporných nehnuteľností tak, že spoluvlastnícky podiel 24/30 bol „rozdelený“ medzi fyzické osoby – právnych nástupcov bývalých T. urbarialistov, gazdov a želiarov (v počte 647),
- e) na žiadosť žalobcu spísal s ním notár JUDr. A. D. dňa 7. júna 2011 pod sp. zn. N 92/2011 notársku zápisnicu, účelom ktorej bolo pokračovať v už v skôr začatom majetkovoprávnom usporiadaní sporných nehnuteľností. V tejto zápisnici sa konštatuje, že po právoplatnom skončení súdneho sporu o spoluvlastnícky podiel 6/30 sporných nehnuteľností vznikla potreba „prerozdeliť“ aj tento (zvyšný) podiel;
- f) žalobca sa na pojednávaní pred odvolacím súdom 24. októbra 2012 vyjadril, že nepopiera celkom spoluvlastníctvo žalovaných, avšak podľa jeho názoru nie sú podielovými spoluvlastníkmi sporných nehnuteľností v nimi tvrdenom podiele (viď č.l. 663 spisu).

Pre odstránenie rozporností, ktoré sú zreteľné z vyššie uvedeného (viď a/ až f/), môže mať význam nie otázka neexistencie, ale existencie vlastníctva. Žalobcom nastolená otázka neexistencie spoluvlastníckych práv žalovaných má v danom prípade – aj podľa jeho vlastného vyjadrenia – len povahu predbežnej otázky vo vzťahu k existencii vlastníckeho práva. Pokiaľ odvolací súd zastával názor, že žalobcom požadovaným rozhodnutím „sa raz navždy odstráni právna neistota“, mal v odôvodnení svojho rozhodnutia tento názor podrobne vysvetliť a konkretizovať. Odvolací súd ale znovu neodôvodnil samu podstatu procesnej prípustnosti podanej žaloby a nevysvetlil, v akom smere sa zlepši právne postavenie žalobcu – pozemkového spoločenstva, pokiaľ súd vyhovie jeho žalobe, resp. v akom smere sa odstráni spornosť právneho vzťahu medzi ním a žalovanými, pokiaľ súd určí, že žalovaní 1/ a 2/ nie sú podielovými spoluvlastníkmi sporných pozemkov. So zreteľom na vyjadrenie samotného žalobcu, že „takýmto rozhodnutím sa umožní ďalším súdnym konaniam“, mal odvolací súd vysvetliť aj to, na základe čoho dospel k záveru, že žalobcom požadovaný rozsudok určujúci neexistenciu vlastníctva žalovaných nebude len jedným z viacerých čiastkových úkonov (nie však definitívnym úkonom) v celkovom procese doloženia vlastníckych vzťahov k sporným nehnuteľnostiam.

2.3. Otázka preukázania naliehavého právneho záujmu žalobcu na požadovanom určení súvisí v danom prípade s už skôr nastolenou otázkou právneho nástupníctva žalobcu a tiež otázkou jeho aktívnej vecnej legitímácie.

V preskúmvanej veci nebolo sporné, že žalobca je pozemkové spoločenstvo podľa zákona č. 181/1995 Z.z. a obhospodaruje spoločnú nehnuteľnosť, ktorá je v nedeliteľnom podielovom spoluvlastníctve jednotlivých členov tohto spoločenstva. To znamená, že žalobca obhospodaruje a zveľaduje už existujúci majetok v jeho správe, ktorý však aj naďalej ostáva v podielovom spoluvlastníctve jeho jednotlivých členov. Pokiaľ odvolací súd žalobe vyhovel, nevyhnutne zastával názor, že žalobca má – okrem naliehavého právneho záujmu v zmysle § 80 písm. f/ O.s.p. – tiež aktívnu vecnú legitímáciu v konaní o určenie neexistencie vlastníctva žalovaných 1/ a 2/. Za tohto stavu mal odvolací súd náležite vysvetliť, z ktorého ustanovenia zákona č. 181/1995 Z.z. vyvodil oprávnenie žalobcu popierať vo svojom mene namiesto alebo za svojich členov (spolu)vlastnícke práva žalovaných. Dovolací súd konštatuje, že napadnutý rozsudok – v rozpore s § 157 ods. 2 O.s.p. – takéto odôvodnenie neobsahuje; otázka vecnej legitímácie žalobcu zostala v ňom nevysvetlená.

V nadväznosti na žalovanými nastolenú otázku preskúmateľnosti napadnutého rozsudku odvolacieho súdu dovolací súd uvádza, že pozemkové spoločenstvo, ktoré bolo založené podľa zákona č. 181/1995 Z.z., nemožno (automaticky) považovať za „obnovené“ spoločenstvo bývalých urbárikov, ktoré bolo zrušené zákonom č. 2/1958 Sb. n. SNR o úprave pomerov a obhospodarovaní spoločne užívaných lesov bývalých urbarialistov, komposesorátov a podobných útvarov. Zákon č. 181/1995 Z.z. upravuje najmä vznik, právne postavenie, hospodárenie a zánik pozemkového spoločenstva, práva a povinnosti členov spoločenstva, podmienky nakladania so spoločnou nehnuteľnosťou a s jej podielmi, konanie o zápise spoločenstva do registra pozemkových spoločenstiev (viď § 1 tohto zákona), neupravuje ale „obnovu“ práv niekdajšieho urbárskeho spoločenstva v tom zmysle, že novo založené spoločenstvo spätne (ex lege) vstupuje do právnych pomerov niekdajšieho spoločenstva, ktoré existovali pred jeho zrušením.

2.4. Z dôvodov uvedených vyššie pod 2.1 až 2.3. dospel dovolací súd k záveru o dôvodnosti dovolacej námietky, že napadnutý rozsudok je nepreskúmateľný, a že teda dovolatelia (aj so zreteľom na R 111/1998) opodstatnene uplatnili dovolací dôvod v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.

3. Pokiaľ dovolatelia namietajú, že napadnutý rozsudok spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.), dovolací súd uvádza, že právnym posúdením veci je činnosť súdu, pri ktorej na zistený skutkový aplikuje príslušnú právnu normu a pri ktorej zo svojich skutkových zistení vyvodzuje právne závery. Dovolateľmi napadnutý rozsudok nebolo možné v dovolacom konaní podrobiť prieskumu z hľadiska správnosti zaujatých právnych záverov, lebo obsah napadnutého rozhodnutia (vzhľadom na jeho nepreskúmateľnosť) nebol pre toto posúdenie dostatočným podkladom.

4. Z dôvodov uvedených v bode 2. dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zrušil (§ 243b ods. 1 O.s.p.) a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

Ak dôjde k zrušeniu napadnutého rozhodnutia, súd, ktorého rozhodnutie bolo zrušené, koná ďalej o veci. Pritom je právny názor súdu, ktorý rozhodoval o dovolaní, záväzný. V novom rozhodnutí rozhodne súd znova aj o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

P o u ě n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 9. júna 2014

JUDr. Emil F r a n c i s c y, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková